

IV

*(Informacje)*INFORMACJE INSTYTUCJI, ORGANÓW I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH
UNII EUROPEJSKIEJ

RADA

Konkluzje Rady w sprawie ochrony wolnego i pluralistycznego systemu medialnego

(2020/C 422/08)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

PRZYPOMINAJĄC O DOKUMENTACH ŹRÓDŁOWYCH PRZEDSTAWIONYCH W ZAŁĄCZNIKU,

PRZYPOMINAJĄC O OBECNYM KONTEKŚCIE POLITYCZNYM, W KTÓRYM:

- szczególnie podczas kryzysu ogromne znaczenie ma stabilny (A), pluralistyczny (B) i wiarygodny (C) system medialny,
- pandemia COVID-19 zwiększyła wrażliwość sektora medialnego w UE, którego działanie zostało rozregulowane załamaniem się głównych źródeł dochodów z reklam, przy jednoczesnym znaczącym wzroście zapotrzebowania na wiarygodne informacje i treści,
- globalizacja i cyfryzacja doprowadziły do pojawienia się w środowisku mediów platform internetowych, umożliwiając odbiorcom na świecie transgraniczny dostęp do ogromnej ilości treści i usług medialnych konkurujących o uwagę użytkowników, która jest ograniczona,

A. Stabilność

UZNAJE, ŻE:

1. pandemia COVID-19 pogłębiła niektóre z najpoważniejszych wyzwań, przed którymi od dłuższego już czasu stoi sektor medialny, a wśród nich:
 - ostre spadki dochodów, których doświadczają w szczególności media lokalne, regionalne i tradycyjne, oraz rosnące problemy z ogólną stabilnością sektora mediów. Do sektora tego należą w głównej mierze przedsiębiorstwa, które dają wyraz kulturalnej i językowej różnorodności Europy, jednak często nie są dostatecznie duże lub nie dysponują odpowiednim zapleczem finansowym, by działać na rynku paneuropejskim i światowym,
 - wykorzystywane przez platformy internetowe modele biznesowe oparte na danych (czyli wyszukiwarki rekomendujące treści, personalizacja treści oraz wszelkie formy targetowania reklam) coraz częściej zyskują przewagę nad modelami finansowymi mediów. Należy liczyć się z tym, że w najbliższej przyszłości wydatki na reklamę cyfrową na platformach będą wyższe niż wydatki na reklamę w mediach tradycyjnych;
2. dostawcy usług medialnych inwestują w tworzenie treści i mają ściśle określone obowiązki, tymczasem platformy internetowe udostępniające treści stron trzecich często czerpią z tych treści korzyści finansowe bez konieczności spełniania tych samych wymogów. Może się to przekładać na brak równych warunków działania, który może przesądzić o przewadze konkurencyjnej niektórych uczestników rynku;
3. należy przypomnieć o znaczeniu kluczowych zasad finansowania treści medialnych, które to zasady stanowią podstawę całego łańcucha wartości i chronią pluralizm mediów. Na przykład dla sektora mediów audiowizualnych zasadniczą sprawą często może być terytorialnie ograniczone przyznawanie wyłącznych praw licencyjnych. Bardzo ważne jest również opracowywanie nowych, innowacyjnych modeli biznesowych;
4. należy chronić interes finansowy Unii zgodnie z ogólnymi zasadami zawartymi w Traktatach Unii, w szczególności z wartościami zapisanymi w art. 2 TUE.

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UE, BY:

5. stworzyły odpowiednie i niezależne ramy zapewniające stabilność ekonomiczną krajowych krajobrazów medialnych, w tym ramy dotyczące pomocy publicznej, w celu wsparcia odbudowy po kryzysie, a tym samym zadbania o pluralistyczny charakter systemu medialnego w dłuższej perspektywie. Wszelkie finansowanie czy subsydiowanie ze strony państwa należy oprzeć na wcześniej określonych, obiektywnych i przejrzystych kryteriach, wolnych od jakichkolwiek wpływów politycznych;
6. przeanalizowały inne możliwości i zachęty na poziomie krajowym w celu ułatwienia udzielania dodatkowego wsparcia na rzecz odbudowy sektora mediów;

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ, BY:

7. łagodziła negatywne oddziaływanie pandemii na sektor mediów (w szczególności na pluralizm mediów) przez uzupełnianie krajowej pomocy państwa i tworzenie skutecznych synergii między inicjatywami europejskimi, w tym WRF, narzędziem służącym odbudowie Next Generation EU oraz innymi odpowiednimi programami UE, stosownie do przypadku;
8. informowała zainteresowane podmioty za pośrednictwem unijnego portalu internetowego o odnośnych możliwościach finansowania sektora kreatywnego i sektora mediów ze środków UE;
9. poddawała zasady pomocy państwa stałej ocenie i dbała o odpowiednie wdrażanie przepisów UE, które mają zastosowanie do pomocy państwa w sektorze mediów;
10. w celu ułatwienia udzielania wsparcia przez organy krajowe oceniła stosowanie zasad pomocy państwa wobec sektora prasy w celu dokonania odpowiednich dostosowań, np. w rozporządzeniu w sprawie wyłączeń grupowych. Przepisy te w żadnym wypadku nie powinny umożliwiać ani uzasadniać jakiegokolwiek bezpośredniej lub pośredniej ingerencji państwa w niezależność redakcyjną mediów;
11. wzmocniła odporność sektora mediów dotkliwie doświadczanego przez kryzys, stymulowała dostosowywanie się tego sektora do transformacji cyfrowej i ekologicznej oraz sprzyjała dostępności różnorodnych, niezależnych treści medialnych w konkurencyjnym i uczciwym środowisku mediów – w drodze planu działania dotyczącego mediów i sektora audiowizualnego;
12. w ramach aktu prawnego o usługach cyfrowych doprecyzowała obowiązki platform internetowych. Wszelkie nowe szczegółowe wymogi wobec platform internetowych powinny być adekwatne i proporcjonalne oraz należyście uwzględniać ewentualny wpływ na równość warunków działania i ochronę pluralizmu mediów. Nowe horyzontalne unijne akty prawne powinny być spójne z sektorowymi instrumentami prawnymi, takimi jak dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych i dyrektywa o prawach autorskich;

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH I KOMISJI, BY W RAMACH SWOICH KOMPETENCJI I Z NALEŻYTYM POSZANOWANIEM ZASADY POMOCNICZOŚCI:

13. zadbały o istnienie ram prawnych i gospodarczych, które pozwolą dostawcom usług medialnych czerpać wystarczające korzyści finansowe ze swoich treści, przez
 - wspieranie i stymulowanie opracowywania nowych, stabilnych i opartych na współpracy modeli biznesowych, w szczególności dla mediów lokalnych, regionalnych i tradycyjnych,
 - uznanie znaczenia reklamy dla sektora mediów oraz jej kluczowej roli w gwarantowaniu użytkownikom bezpłatnego dostępu do informacji,
 - ocenę rozporządzenia w sprawie reklamy oraz powiązanych z nim środków w zakresie ochrony danych w erze cyfrowej w celu zapewnienia, by ułatwiały one finansowanie treści medialnych,
 - prowadzenie badań nad rolą reklamy internetowej, wykorzystaniem danych, współpracą w zakresie danych i innowacjami medialnymi,
 - zachęcanie platform do odpowiedniego wynagradzania dostawców i autorów treści medialnych za treści, z których platformy czerpią korzyści finansowe, oraz do dbania o poszanowanie praw własności intelektualnej,
 - ocenę potrzeby i możliwości ułatwiania mediom dostępu do finansowania, tak by przewyciężały problemy z płynnością,

B. Pluralizm

UZNAJE, ŻE:

14. ochrona pluralizmu mediów należy przede wszystkim do kompetencji państw członkowskich UE, jednak także instytucje UE powinny szanować wolność i pluralizm mediów w ramach wykonywania swoich stosownych kompetencji. Heterogeniczność krajobrazów medialnych w poszczególnych krajach w Europie jest istotnym wyrazem różnorodności kulturowej państw członkowskich UE i należy ją właśnie tak postrzegać;
15. wolność wypowiedzi oraz wolność i pluralizm mediów są wartościami demokratycznymi Unii Europejskiej zapisanymi w art. 11 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Ich ochrona należy do nadrzędnych celów regulacji mediów. Mają one kluczowe znaczenie dla dynamicznej demokracji, w której dotrzymuje się tych zasad i przestrzega się praw podstawowych;
16. koncepcja pluralizmu mediów ma wiele aspektów i obejmuje wszelkie środki, które zapewniają dostęp do różnorodnych źródeł informacji i treści oraz dają różnym podmiotom o różnych opiniach te same możliwości dotarcia do ogółu społeczeństwa za pośrednictwem mediów;
17. bardzo istotne dla dostawców treści medialnych jest zniwelowanie luki między tym, czego szukają użytkownicy w internecie, a dostępnymi tam treściami. Dogłębne zrozumienie zarządzania informacjami, indeksowania w wyszukiwarkach i dopasowywania słów kluczowych znajduje się zatem w zestawie kluczowych umiejętności dostawców treści medialnych w internecie;

PODKREŚLA, ŻE:

18. żyjemy w hybrydowym systemie medialnym (tradycyjnym i internetowym), w którym wszystkie rodzaje usług medialnych i wszelkie formy treści przyczyniają się do pluralizmu krajobrazu medialnego. Informacje, wiadomości i bieżące wydarzenia, jak również treści kulturalne, lokalne, regionalne, edukacyjne i rozrywkowe są nośnikiem i odzwierciedleniem wartości naszego społeczeństwa;
19. dualny system mediów, na który składają się stabilne, odpowiednio finansowane i zorientowane ku przyszłości media publiczne i prywatne, ma wszelkie zadatki, by przyczynić się do pluralizmu mediów. Ponadto do różnorodności treści w ekosystemie mediów internetowych przyczynia się również coraz większa ilość treści internetowych tworzonych przez użytkowników, jednak treści te muszą dać się odróżnić od zredagowanych treści medialnych;
20. w gospodarce platformowej silny wpływ sieci przekłada się na nowe formy koncentracji rynkowej i tendencje monopolistycznych, co może negatywnie oddziaływać na pluralizm mediów. Do wcześniejszych problemów związanych z pojemnością transmisyjną dołączyły teraz kwestie związane z przejrzystością, niedyskryminacją, znajdawalnością i wykrywalnością;

ZGADZA SIĘ, ŻE:

21. w związku z postępowaniem cyfrowym i konwergencją mediów krajobraz medialny staje się coraz bardziej złożony, a narzędzia zapewniające pluralizm mediów muszą być stale analizowane i na nowo kształtowane. W bieżącej sytuacji przyszła polityka medialna powinna uwzględniać następujące ważne kwestie:

Dostępność i niedyskryminacja

- w jaki sposób zadbać o obecność (dostęp do) różnorodnych treści w internecie i o łatwość korzystania z nich (dostępność),
- niedyskryminujące zasady dotyczące platform internetowych pełniących rolę selekcyjną informacji w odniesieniu do dostępu dla dostawców treści medialnych i ich równego traktowania;

Przejrzystość oraz autonomia użytkownika

- przepisy dla platform internetowych dotyczące przejrzystości, prowadzące do ujawnienia głównych kryteriów agregacji, doboru i prezentacji treści medialnych oraz określania ich ważności, w tym informacji o funkcjonowaniu wykorzystywanych algorytmów – przy poszanowaniu tajemnicy handlowej, ochronie integralności usług i uwzględnieniu obowiązujących przepisów, takich jak rozporządzenie w sprawie propagowania sprawiedliwości i przejrzystości dla użytkowników biznesowych korzystających z usług pośrednictwa internetowego oraz ogólne rozporządzenie o ochronie danych,
- ujawnianie informacji w prostym, zwięzłym i zrozumiałym dla użytkowników języku, tak by mogli oni dokonywać świadomych wyborów,
- oferta spersonalizowanych treści powinna opierać się na kryteriach, które zostały dobrowolnie ujawnione lub wybrane przez użytkownika, by zwiększyć jego autonomię;

Znajdowalność i wykrywalność

- algorytmy wpływające na wyniki aktywnego wyszukiwania informacji przez użytkowników (znajdowalność) oraz treści medialne, których użytkownik jest biernym odbiorcą (wykrywalność), jak również ich wpływ na korzystanie przez użytkownika z mediów,
- środki, takie jak sprzyjająca pluralizmowi zasada obowiązkowego wyświetlania wyników wyszukiwania („must-show”) (wzmocniona znajdowalność i wykrywalność) dla podmiotów udostępniających treści medialne i nimi zarządzających, przy uwzględnieniu nowych technologii, takich jak asystent głosowy,
- wszelkie kryteria wzmocnionej znajdowalności i wykrywalności informacji w ofercie medialnej powinny pozytywnie wpływać na pluralizm i różnorodność kulturową i nie powinny być związane z samą treścią;

Koncentracja na rynku mediów i dostęp do danych

- podejścia do oceny odnośnych rynków i koncentracji na rynku mediów w świetle konwergencji, globalizacji i cyfryzacji mediów, z uwzględnieniem znaczenia dostępności danych o udziale poszczególnych podmiotów medialnych w rynku,
- zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami o ochronie danych sprawiedliwy dostęp twórców treści, mediów i organów regulacyjnych do odnośnych danych zebranych przez podmioty dominujące na rynku, by umożliwić tym twórcom, mediom i organom skuteczne dotarcie do właściwych odbiorców i koncernów reklamowych,
- w odniesieniu do prawa konkurencji ułatwienie współpracy między dostawcami usług medialnych – publicznymi i prywatnymi – mającej na celu zawiązywanie sojuszy pozwalających na skuteczne tworzenie i dystrybucję treści medialnych w interesie ogólnym bez uzależnienia od dużych platform, przy jednoczesnym uważnym uwzględnieniu ewentualnego wpływu na pluralizm mediów;

ODNOTOWUJE, ŻE:

22. prace Grupy Roboczej do Spraw Audiowizualnych coraz częściej powielają się pod względem tematycznym z pracami innych grup roboczych, w związku z czym należy zadbać o dostateczną wymianę informacji między grupami roboczymi zajmującymi się kwestiami dotyczącymi mediów. Ponadto stosowne byłoby zmodyfikowanie nazwy Grupy Roboczej do Spraw Audiowizualnych w celu odzwierciedlenia zmian wynikających z konwergencji mediów;

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UE, BY:

23. nadal oceniały i rozwijały krajowe środki pozwalające oceniać pluralizm mediów w celu zapewnienia użytkownikom dostępu do różnych treści i pełnego korzystania z wolności wypowiedzi i prawa do informacji;
24. należycie uwzględniły ustalenia zawarte w niniejszych konkluzjach Rady w przyszłych krajowych regulacjach medialnych i działaniach w ramach polityki w celu odpowiedniej ochrony pluralizmu mediów;

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ, BY:

25. kontynuowała i dalej rozwijała badania mające na celu wskazanie potencjalnych zagrożeń dla pluralizmu mediów i lepsze zrozumienie zmienionej sytuacji mediów redagowanych w stosunku do mediów społecznościowych, wyszukiwarek, platform udostępniania plików wideo i innych platform medialnych; należy wyraźnie uwzględnić koncepcje z zakresu informatyki;
26. uwzględniała kompetencje państw członkowskich w zakresie przyjmowania środków pozwalających na osiągnięcie celów społecznych, kulturalnych i demokratycznych, w oparciu o różnorodność językową państw członkowskich, ich specyfikę krajową i regionalną oraz ich interes w utrzymaniu publicznego dostępu do zróżnicowanych informacji i treści;
27. sprzyjała całościowemu podejściu do polityki, z uwzględnieniem zmiennych prawnych, politycznych i gospodarczych, które mają znaczenie dla ochrony pluralizmu i wolności mediów, oraz zwracała szczególną uwagę na ewentualne skutki inicjatyw regulacyjnych, których nie uznaje się tradycyjnie za regulowanie mediów, a które mają istotny wpływ na pluralizm mediów; opracowała takie całościowe podejście, począwszy od ogłoszonego już europejskiego planu działania na rzecz demokracji, planu działania dotyczącego mediów i sektora audiowizualnego oraz pakietu dotyczącego aktu prawnego o usługach cyfrowych;
28. wzmacniała horyzontalną spójność ram regulacyjnych przez wyraźne i systematyczne uwzględnianie pluralizmu mediów w procesie legislacyjnym w trakcie oceny skutków inicjatyw regulacyjnych;

29. ustanowiła „europejskie forum mediów” umożliwiające doroczną dyskusję wszystkich zaangażowanych podmiotów na temat bieżących kwestii związanych z polityką medialną;

C. **Wiarygodność**

UZNAJE, ŻE:

30. dezinformacja zagraża procesom demokratycznym, zdrowiu publicznemu i społeczeństwom oraz może sprzyjać mowie nienawiści i zachęcaniu do przemocy w internecie i poza nim, a jednocześnie podważa zaufanie do demokratycznego ustroju państwa oraz demokratycznych procesów, które mają zasadnicze znaczenie dla gwarantowania wolności prasy i mediów;
31. jak pokazał kryzys związany z pandemią COVID-19, ochrona wiarygodnego systemu medialnego jest kluczowa dla zapewnienia wszystkim obywatelom możliwości udziału w debacie demokratycznej przez dokonywanie świadomych wyborów, wolne od nieuzasadnionych wpływów politycznych, nacisków wynikających z polityki stron trzecich, manipulacji i skutków dezinformacji;
32. dostawcy redagowanych usług medialnych konkurują na platformach o uwagę użytkowników z innymi twórcami treści, którzy często nie przestrzegają tych samych norm redakcyjnych. Sensacyjne treści i treści o charakterze prowokacji są często wykorzystywane, by zmaksymalizować liczbę odbiorców i dochody z reklam;

PODKREŚLA, ŻE:

33. ochrona pluralizmu mediów oznacza również zapewnienie użytkownikom swobody udziału w tworzeniu treści medialnych w internecie i ich odbioru – bez obawy i ryzyka, że będą nękani – poprzez ochronę podstawowych, zasadniczych wartości wolnego systemu medialnego, w tym ochronę wolności wypowiedzi, ochronę przed przemocą i nienawiścią, ochronę godności człowieka, ochronę małoletnich i konsumentów;
34. nasila się rozpowszechnianie treści z krajów europejskich czy pozaeuropejskich coraz częściej naruszających podstawowe zasadnicze wartości europejskich i krajowych systemów medialnych;
35. kilka pozaeuropejskich platform internetowych coraz silniej wpływa na dostęp użytkowników do treści medialnych w całej UE;

ZGADZA SIĘ, ŻE:

36. skuteczne egzekwowanie prawa nastręcza trudności, ponieważ istniejące procedury transgranicznego egzekwowania prawa są często skomplikowane, długotrwałe, niewydajne i nie są w stanie skutecznie chronić społeczeństwa. Krajowe organy regulacyjne powinny zatem dążyć do znalezienia skuteczniejszych wspólnych zasad i procedur egzekwowania prawa w odniesieniu do treści dostępnych w internecie i rozpowszechnianych ponad granicami;
37. główne platformy – działające jako selekcyonerzy informacji – często sprawują wtórną kontrolę nad treściami, które są już zgodne z normami redakcyjnymi i mającymi zastosowanie przepisami prawa;
38. rozpoznanie różnych przejawów fałszywych i zwodniczych treści oraz wskazanie typowych metod szerzenia dezinformacji (takich jak skoordynowane nieprawdziwe zachowania) ma zasadnicze znaczenie dla znalezienia adekwatnych i zindywidualizowanych odpowiedzi;
39. z uwagi na znaczenie wolności słowa państwa oraz administracyjne organy regulacyjne, jak również prywatni dostawcy platform powinni powstrzymać się od definiowania jakości treści lub wiarygodności treści jako takiej. Nie powinno to uniemożliwiać platformom promowania komunikatów i ogłoszeń publicznych w razie sytuacji kryzysowych lub nadzwyczajnych;

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UE, BY:

40. promowały umiejętność korzystania z mediów zgodnie z konkluzjami Rady w sprawie umiejętności korzystania z mediów w stale zmieniającym się świecie, a w szczególności wspierały krajowe działania na rzecz umiejętności korzystania z mediów, które zwalczają dezinformację, zwiększają odporność odbiorców i są ukierunkowane na obywateli w każdej grupie wiekowej;

41. zachęcały krajowe organy regulacyjne do współpracy z innymi krajowymi organami regulacyjnym, w szczególności w ramach europejskiej grupy regulatorów audiowizualnych usług medialnych (ERGA), i oceniły krajowe zasady współpracy prawnej i administracyjnej, jak również to, czy kompetencje niezależnych krajowych organów ds. mediów są odpowiednie, by stawić czoła wyzwaniom cyfrowym i egzekwować obowiązujące przepisy;

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ, BY:

42. w oparciu o wcześniejsze oceny wdrażania kodeksu postępowania w zakresie zwalczania dezinformacji oraz zgodnie z nadrzędną zasadą wolności słowa podjęła odpowiednie środki w celu wskazania istniejących luk i zapobiegania szkodzie publicznej, poprzez zajęcie się manipulacyjnymi technikami rozpowszechniania dezinformacji, między innymi w ramach zapowiadanego europejskiego planu działania na rzecz demokracji;
43. wzmacniała przepisy dotyczące mediów w Europie w odniesieniu do nowych wyzwań cyfrowych z naciskiem na transgraniczne rozpowszechnianie treści przez optymalizację procedur i stosowania zasady kraju pochodzenia, w celu zapewnienia, by transgraniczne egzekwowanie przepisów dotyczących mediów mogło skutecznie chronić użytkowników mediów, konsumentów i małoletnich;
44. wzmocniła skuteczną wykonalność obowiązujących przepisów w sprawach transgranicznych, wspierała protokół ustaleń w sprawie uproszczonych zasad proceduralnych transgranicznego egzekwowania prawa przygotowany przez krajowe organy regulacyjne skupione w ERGA oraz zwiększyła wsparcie w zakresie zarządzania tym porozumieniem o współpracy, jego wdrożenia i stosowania;

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH I KOMISJI, BY W RAMACH SWOICH KOMPETENCJI I Z NALEŻYTYM POSZANOWANIEM ZASADY POMOCNICZOŚCI:

45. promowały tworzenie strukturalnych i proceduralnych wskaźników wiarygodności wiadomości i mediów i tym samym upowszechniały przestrzeganie norm zawodowych i etyki zawodowej;
 46. współpracowały z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, naukowcami, zawodowymi dziennikarzami oraz innymi właściwymi ekspertami na rzecz opracowania narzędzi pozwalających identyfikować dezinformację (np. przez procesy techniczne weryfikujące informacje) w celu uwrażliwiania obywateli na wszelkie wątpliwości dotyczące wiarygodności danej informacji;
 47. wspierały rozwój Europejskiego Obserwatorium Mediów Cyfrowych (EDMO) w ramach wysiłków zmierzających do wykrywania i ujawniania kampanii dezinformacyjnych w różnych sieciach społecznościowych oraz mediach cyfrowych, jak przewidziano w Planie działania UE na rzecz zwalczania dezinformacji.
-

ZAŁĄCZNIK

Dokumenty źródłowe*Rada Europejska*

- Konkluzje przyjęte na nadzwyczajnym posiedzeniu Rady Europejskiej 1–2 października 2020 r. (EUCO 13/20).

Rada Unii Europejskiej

- Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie wolności i pluralizmu mediów w otoczeniu cyfrowym (Dz.U. C 32 z 4.2.2014, s. 6).
- Wytyczne UE w sprawie praw człowieka dotyczące wolności wypowiedzi w internecie i poza nim (przyjęte przez Radę do Spraw Zagranicznych [...] w dniu 12 maja 2014 r.).
- Konkluzje Rady w sprawie wzmacniania treści europejskich w gospodarce cyfrowej (Dz.U. C 457 z 19.12.2018, s. 2).
- Konkluzje Rady w sprawie umiejętności korzystania z mediów w stale zmieniającym się świecie (Dz.U. C 193 z 9.6.2020, s. 23).

Komisja Europejska

- Pluralizm mediów w państwach członkowskich Unii Europejskiej, SEC(2007) 32.
- Wytyczne w zakresie wsparcia przez UE wolności i prawości mediów w państwach rozszerzenia, 2014–2020, DG ds. Rozszerzenia, 2014.
- Ocena kodeksu postępowania w zakresie zwalczania dezinformacji – osiągnięcia i obszary wymagające poprawy, SWD (2020) 180 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów: Sprawozdanie na temat praworządności za 2020 r. Sytuacja w zakresie praworządności w Unii Europejskiej, [...] COM(2020) 580 final.

Komisja Europejska/Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa

- Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Walka z dezinformacją wokół COVID-19 – dajemy do głosu faktom, JOIN (2020) 8 final.

Rada Europy

- Rekomendacja CM/Rec(2018)1[1] Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie pluralizmu mediów i przejrzystości w zakresie własności mediów.
- Rekomendacja CM/Rec(2018)2 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie roli i obowiązków pośredników internetowych.
- Oświadczenie Komitetu Ministrów w sprawie zrównoważonego finansowo charakteru wysokiej jakości dziennikarstwa w erze cyfrowej, Decl(13/02/2019)2.
- Rekomendacja CM/Rec(2020)1 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie wpływu systemów opartych na algorytmach na poszanowanie praw człowieka.

Centrum ds. Pluralizmu i Wolności Mediów

- *European Union competencies in respect of media pluralism and media freedom* (Centrum ds. Pluralizmu i Wolności Mediów, 2013).
- Parcu P. L., *New digital threats to media pluralism in the information age* (RSCAS 2019/19, Europejski Instytut Uniwersytecki).

- Stasi M. L., *Ensuring Pluralism in Social Media Markets: Some Suggestions*, RSCAS 2020/05; Europejski Instytut Uniwersytecki.
- Brogi E., Carlini R., Nenadic I., Parcu P. L., de Azevedo Cunha M. V., *Monitoring Media Pluralism in the Digital Era. Application of the Media Pluralism Monitor in the European Union, Albania and Turkey in the years 2018-2019* (RSCAS, Europejski Instytut Uniwersytecki, 2020).

Inne opracowania

- *Independent Study on Indicators for Media Pluralism in the Member States – Towards a Risk-Based Approach* (K.U. Leuven – ICRI, Jönköping International Business School – MMTC, Central European University – CMCS, Ernst & Young Consultancy Belgia, 2009).
 - *A free and pluralistic media to sustain European democracy* (Grupa Wysokiego Szczebla ds. Wolności i Pluralizmu Mediów, 2013).
 - *Internal Media Plurality in Audiovisual Media Services in the EU: Rules & Practices* (sprawozdanie ERGA, 2018).
 - *ERGA Report on disinformation: Assessment of the implementation of the Code of Practice* (2020).
-